

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ І ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(з міжнародною участю)*

*6 листопада 2020 р.
Тернопіль*

УДК: 81:37.02: 005.745

А 64

Актуальні проблеми лінгводидактики в сучасному освітньому середовищі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю), 6 листопада 2020 року / за заг. ред. Г. І. Дідук-Ступ'як, Т. М. Миколенко, М. В. Пігур. Тернопіль : Вектор, 2020. 254 с.

У збірнику вміщено розвідки, в яких обґрунтовано стратегії розвитку сучасної лінгводидактики в контексті євроінтеграційних процесів. Окреслено основні шляхи підготовки майбутнього вчителя-словесника, формування мовної особистості здобувачів вищої освіти нефілологічних спеціальностей у вищому педагогічному закладі освіти; розглянуто напрями модернізації мовної освіти в НУШ; запропоновано нові технології навчання української мови та літератури в закладах освіти різних рівнів, описано прагматичні моделі викладання української мови як іноземної; визначено актуальні проблеми сучасної лінгвістики, літературознавства та медіазнавства.

Для науковців у галузі лінгводидактики, викладачів ЗВО, учителів, студентів, аспірантів.

УДК: 81:37.02: 005.745

© Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2020

Ткаченко Тетяна Василівна	
ЕПІТЕТ ЯК ЗАСІБ МОВНОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ЛЮКО ДАШВАР).....	223
Триюда Лілія Орестівна	
ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ.....	226
Чайківська Вероніка Іванівна	
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ «ОКО» У СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ	229
Sheremeta Liudmyla Pavlivna	
MODERN LINGUISTIC CLASSIFICATIONS OF MEDICAL TERMS	232
Штонь Олена Петрівна, Вараніцька Анастасія Володимирівна	
КОМПОЗИЦІЙНА МЕТАФОРА У ПРОЗІ ВАСИЛЯ СЛАПЧУКА.....	234
Штонь Олена Петрівна, Ковалишин Зоряна Олегівна	
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ СТИЛІЗАЦІЇ РОЗМОВНОСТІ У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА.....	236
Яблонська Ольга Василівна	
ПОВІСТЬ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ «ТОВАРИШКИ»: НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ	239
Хом'як Іван Миколайович	
МОВНИЙ АСПЕКТ НАСКРІЗНОЇ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ "ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА"	242
Дерев'янка Марія Петрівна	
ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ТЕСТУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	245
Iryna Zadorozhna, Olha Datskiv	
CURRICULUM DEVELOPMENT SEMINAR QUALITY EVALUATION.....	248
Ліоненко Марія Юріївна, Гузар Олена Володимирівна	
КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ПАРДИГМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	251

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Триюда Лілія Орестівна

*аспірантка кафедри української мови та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, liliya.tryiuda@gmail.com*

Реальною професійною необхідністю учителів української мови і літератури є оволодіння публічним мовленням. Для формування у майбутніх учителів-філологів умінь і навичок публічного мовленнєвої комунікації потрібно враховувати її фундаментальні теоретичні лінгвістичні особливості.

У законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) йдеться про те, що випускник ЗВО повинен зуміти зробити аргументований виклад у логічній, послідовній формі, а також висловлюватися спонтанно, швидко і точно, передаючи найтонші відтінки смислу навіть у складних ситуаціях.

Мета дослідження – висвітлення лінгвістичних основ українського усного публічного мовлення, актуальних для майбутніх учителів-філологів.

У Концепції публічного мовлення термін «публічне мовлення» розглядається як особливий вид тексту, створюваний за законами риторики, орієнтований на переконання. Цей вид тексту може виступати в різних жанрах та орієнтуватися на різну кількість слухачів. Публічне мовлення реалізується в різних формах – монологічній, діалогічній і полілогічній, вони є предметом дослідження навчальної дисципліни «Риторика», що вивчає теорію ораторського мистецтва, науки про красномовство. Поняття про «ораторське мистецтво», або «красномовство» має визначення як «високий ступінь майстерності публічного виступу, мистецьке володіння словом» [2, с. 180]. Риторика вивчає різні види красномовства – судове (юридичне), політичне (дорадче, агітаційне), епідейктичне (похвальне), гомілетичне (церковне), євхаристійне (вираження подяка), дипломатичне, педагогічне (шкільне) та багато інших.

Особливим жанровим різновидом усної публічної мовленнєвої діяльності, що характеризується своєрідною природою і місцем серед інших видів мовлення, а також відповідними якісними ознаками є публічний виступ. У риторичі розрізняють жанри публічного педагогічного (шкільного) красномовства, що тісно пов'язані з: 1) проведенням уроку; 2) роботою у педагогічному колективі; 3) роботою з батьками учнів.

Жанри публічного **монологічного красномовства, зумовлені вивченням учнями мовно-мовленнєвого матеріалу:** 1) пояснення учителя на уроці; 2) лекція (міні-лекція) інформаційного характеру; 3) інформаційна розповідь учителя під час проведення екскурсії з метою розвитку мовлення школярів; 4) виступи учителя на позакласних заходах; 5) повідомлення вчителя на факультативних заняттях з української мови; 6) презентація. Навчальна лекція спрямована на виклад наукової інформації. Пояснення учителя і розповідь учителя пояснюються – як жанри публічного монологічного мовлення, спрямовані на вивчення мовно-мовленнєвого матеріалу.

Жанри публічного **монологічного красномовства, зумовлені роботою в педагогічному колективі:** 1) наукова доповідь під час проведення засідання науково-методичної комісії в школі; 2) промова учителя-філолога на шкільній лінійці, присвяченій певній події; 3) доповідь на районній чи обласній учительській конференції; 4) доповідь на педагогічних читаннях; 5) виступ на зборах працівників школи; 6) презентація; 7) звітна доповідь. Наукова доповідь тлумачиться як жанр монологічного публічного мовлення на спеціальну тему, що виголошується перед науковцями певного профілю. Презентація також вважається жанром публічного мовлення, який за допомогою електронних засобів сприяє реалізації комунікативного завдання: переконання і спонукання слухацької аудиторії до дій, спланованих оратором. Під науковим виступом варто розуміти публічне виголошення промови з актуального питання.

Жанри публічного монологічного красномовства, зумовлені роботою з батьками учнів: 1) виступ на загальношкільних

батьківських зборах; 2) виступ на класних батьківських зборах; 3) огляд педагогічної літератури для батьків.

Жанри публічного діалогічного і полілогічного педагогічного красномовства продукуються не одним, а двома чи декількома мовцями, співрозмовниками, які по чергово стають то мовцями, то слухачами і таким способом обмінюються репліками. До цих жанрів належать: бесіда, дискусія, суперечка, диспут, нарада, прес-конференція, інтерв'ю, ділова гра, вечір запитань і відповідей, вікторина, «круглий стіл» та інші.

Бесіда як жанр публічного діалогічного мовлення (розмова, обмін думками) і монологічного публічного мовлення (доповідь з участю слухачів в обмінюванні думками, співбесіда) має вкраплення полілогу в монолог. Під обговоренням розуміють зіставлення думок двох чи більшої кількості людей з метою розв'язання певної проблеми. Інтерв'ю, як і обговорення, це жанр публічного мовлення, в якому «беруть участь дві особи, думки яких є цікавими для слухачів» [1, с. 182]. Дискусію вважають жанром полілогічного публічного мовлення з метою досягнення істини шляхом зіставлення різних думок з обговорюваного питання. Диспут зараховують до жанру публічного полілогічного мовлення, що є дієвим засобом морального виховання і розвитку логічного мовлення. Полеміка як жанр полілогічного публічного мовлення тлумачиться як гостра суперечка з метою захистити свою думку і спростувати погляди опонента [1, с. 185]. Дебати є чітко структурованими і спеціально організованими жанрами публічного обміну думками між двома сторонами з актуальної теми, спрямованими на переконання третьої сторони з метою сформуванню у слухачів позитивне враження від власної позиції [1].

Знання лінгвістичних основ про жанри кожної форми усномовленнєвої комунікації – монологічної, діалогічної і полілогічної – сприятиме продукуванню переконливого успішного публічного мовлення.

Список використаних джерел

1. Палихата Е. Я. Методика навчання українського усного діалогічного мовлення учнів основної школи : монографія. Тернопіль : ТДПУ імені Володимира Гнатюка. 2002. 271 с.

2. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 4-те вид., виправ. і доповн. Київ : Алерта, 2014. 696 с.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ «ОКО» У СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ

Чайківська Вероніка Іванівна

*магістрантка факультету філології і журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
veronika.chaykivska@gmail.com*

В епоху бурхливого розвитку міжкультурної комунікації ідіоетнічний колорит конкретної національної мови являє собою невичерпний інтерес для лінгвістів. Особливого значення в цьому зв'язку набуває вивчення фразеологічного фонду мови. У фразеології, як зазначає Н. Щербакова, «чи не найяскравіше відбивається досвід народу, своєрідність його світобачення» [3, с. 1]. Тому фразеологізми стали своєрідним етнокодом нації, її концептом.

В українській та англійській фразеологіях найбільший кількісний сегмент становлять фразеологічні одиниці з компонентами-соматизмами, найпоширенішим із яких є «око». Безперечно, тілесний (соматичний) код культури є найдавнішим та найважливішим в усіх національно-мовних картинах світу, бо, як відомо, пізнання світу людина розпочинає із себе.

Сучасні лінгвістичні студії з окресленої проблеми засвідчують невичерпні можливості обраного об'єкта дослідження, дають підґрунтя для його нового осмислення в науковій парадигмі, насамперед у зіставному аспекті, що й зумовлює актуальність запропонованого повідомлення. Мета розвідки – охарактеризувати з погляду функціонування фразеологічні одиниці із соматизмом *око* в українській та англійській етнолінгвотрадиціях.

В уявленнях українців *око* – це глибинне поняття, що містить фізіологічну та культурологічну інформацію. Первинне значення лексеми *око* – це «орган зору в людини, усіх хребетних тварин та